

KRİPTO SANAT VE TÜRK HUKUKU İLİŞKİSİ

A)Kripto Sanat Nedir?

Kripto Sanat, blok zinciri (blockchain) olarak adlandırılan sisteme kayıtlanan dijital içeriklere denilmektedir. Bu bir sanat akımı veyahut türü olmamakla birlikte içinde birçok sanat eseri barındırmaktadır. Dijital görsellerin ağırlıklı olduğu bu sistemde dijital içerik, tweet, GIF, videolar da yer almaktadır. Kripto sanat hem Türk Hukuku hem de Uluslararası Hukukta yerini tam bulamamış olsa da çeşitli yorumlamalar ve sistemin içeriğinin öğrenilmeye başlamasının yaygınlaşması üzerine herkesçe çok merak edilen bir konu haline gelmiştir. Bu yazıda Türk Hukuku'nda kripto sanat ve eserlerinin kapsamalarını inceleyeceğiz.

1. Gayri Misli Token (Non-Fungible Token (NFT))

Dijitalleşmenin çok yoğunlaştığı bu yeni dönemde blok zinciri sisteminin kazandırdığı bir yeni dal da NFT'ler oldu. NFT bir kripto para olmamakla birlikte blok zinciri altyapısında dijital ortama eklenebilen her şey NFT formatında yer alabilmektedir. Değiştirilemez ve eşsiz olması da diğer kripto ürünlerden NFT'leri ayıran en önemli özelliktir. Değiştirilemez olması başka bir kripto paranın NFT'nin yerini alamaması ve takas edilememesi anlamına gelmektedir. Eşsiz olması ise dijital ortamda onaylanması ve onaylı bir örneğin bulunmasından kaynaklanmaktadır. Leonardo Da Vinci'nin Mona Lisa tablosunun aslının bir tane olduğu gibi kripto sanat ürünlerinin de yalnızca bir aslı bulunmaktadır. Bu yönü de NFT'leri sahip olunmak istenen bir konuma ulaştırmaktadır. Kişiler bu nedenlerle NFT'lere ciddi yatırımlar yapıyor ve ileride bu eşsizliklerinden dolayı daha da pahalalanacaklarını düşünüyorlar. Hukuki açıdan ise birçok soru işaretini içinde barındıran bir sistem olsa da gelişen ve talep gören bir sistem olmasından dolayı yeni düzenlemeler ve incelemeler yapılmaktadır.

2. Blok Zinciri (Blockchain) Sistemi

NFT düzeninin veri tabanı olan bu sistem aslında hukuki olarak eser sahipliğinin korunması ve belirli olması için önemli bir konumdadır. Zira "end to end encrypted" şeklinde tanımlanan iki uçlu koruma sistemi ile hem eser sahipliği devrinin hem de değer transferinin güvenli olmasını sağlamaktadır. Bu sistem ile her kimse eser sahibinin kim olduğunu kolayca tespit edebilmektedir. Eser el değiştirdikçe sisteme kayıtlanmaktadır ancak -akıllı sözleşme ile aksi kararlaştırılmamışsa- eserin sahipliğinin devri ile fikri mülkiyet hakları devrolmayacağı için eserin asıl sahibi de bu yol ile kolayca tespit edilebilmekte ve asıl eser sahibinin hukuki hakları korunmuş ve güvence altına alınmıştır. Eser sahibi ve alıcı arasında sözleşme serbestisi olan bir akıllı sözleşme kurularak bu alım-satım gerçekleşmektedir ve alıcının hakları, eser sahibinin korumak istediği haklar açıkça bu sözleşmede belirtilmektedir. Anonim eser sahiplerinde ise; kişiler sisteme kayıtlandıklarında onlara bir kimlik numarası veriliyor, kişiler anonim alım-satım gerçekleştirse bile aralarındaki transfer işlemi bu kimlik numarası üzerinden işlediği için herhangi bir durum farklılığı oluşmuyor. Blok zinciri sisteminin sağladığı bir fayda da Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) m.45 temellidir. Bu madde ile güzel sanat eserlerinin satış bedellerinden eser yaratıcısının pay alabilmesi olanaklı bir hale gelmiştir. Yani eserin asıl sahibinin – iki taraflı sözleşme ile aksi kararlaştırılmamışsa- eser her satıldığında o eserden pay alabilmesi mümkündür. Zira blok zinciri sistemi açık, ulaşılabilir bir veri tabanıdır ve asıl eser sahibi sistemde her daim yer alacağı için hak iddia etme olanağı da vardır.

B) Türk Hukuku Açısından Kripto Sanat

Türk Hukukunda henüz kanun maddelerinde açıkça kendine yer bulamamış olsa da, kripto sanat içeriksel ve uygulamasal yorumlamalarıyla Türk Hukuku içinde yorumlama yolu ile kendine yer bulabilmektedir.

1. Fikri Mülkiyet Açısından

Bir NFT'nin el değiştirmesi fikri mülkiyet hakkının da o kişiye geçtiği anlamına gelmemektedir. Ancak akıllı sözleşmeye ilgili beyanların konulması ile fikri mülkiyet hakkının tamamı ya da bir kısmının yeni hak sahibine geçmesi söz konusu olabilmektedir.

NFT'lere ilişkin bir diğer fikri mülkiyet sorunu ise "telif hakkına" ilişkindir. Eser sahipleri telif hakkı ihlallerine karşı blok zinciri sistemi ile korunmaya çalışılmıştır. Ancak bu sistemin ihlallere yönelik koruma kapsamı tartışmalıdır. Blok zinciri sistemi ile tescil edilen eserler el değiştirse dahi eserin asıl sahibi belirli olduğu ve gösterildiği için telif hakkının da o kişiye ait olduğu ve bu nedenle de telif hakkının bu sistem ile koruma altına alınmış olduğu kabul edilmektedir. Bu düşüncenin temeli ise, blok zinciri sisteminde bir alım gerçekleştirildiğinde eş zamanlı olarak sisteme kaydedilmekte ve sistemi kullanan herkes açıkça bu yeni eser sahipliğini görebilmektedir. Bu yöntem ile yeni eser sahipliklerinin işlendiği dijital defterler eser sahipliğinin kimde olduğunu açıklığa kavuşturduğu için telif hakkı ihlallerini de önüyor olarak kabul edilmektedir. Bu konu ile ilgili henüz Türk telif hukukunu düzenleyen 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda (FSEK) açık bir hüküm bulunmamakla birlikte sonuçlanmış somut bir yargı kararı da bulunmamaktadır. Bu sebeple bu çıkarımlar ancak yorumlama yöntemi ile yapılabilmektedir.

*5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile İlişkilendirilebilecek Hükümler ve Telif Hakkının Kapsamı; Telif hakkı, "kişinin her türlü fikri emeği ile meydana getirdiği ürünler üzerinde hukuken sağladığı haklardır."*¹ Telif hakkının doğması herhangi bir tescil usulüne bağlı olmamakla birlikte, yalnızca eserin oluşması telif hakkını da kendiliğinden doğurmaktadır. Soyut bir hak olan telif hakkı, somutlaştığı eserden bağımsız bir niteliğe sahiptir. NFT devirlerinde de fikri mülkiyetten doğan haklar değil, yalnızca eser sahipliği devredilmektedir. Kişiler arasında akdedilecek temel akıllı satım sözleşmesi ile aksi sağlanabilecek olsa da genel nitelikli sözleşme, fikri mülkiyet haklarının devrini içermemektedir.

NFT'lerin FSEK içindeki yerini irdelediğimizde; Kanun'un 1/B hükmü uyarınca eser, "Sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulleri" şeklinde tanımlanmış olup bu kapsamda NFT'lerin de "eser" niteliğinde olduğu söylenebilir. Dolayısıyla NFT yolu ile hazırlanan bir eserin sahibi, esere karşı bir tecavüz gerçekleşmesi durumunda mevzuat çerçevesinde telif hakkı korumasından yararlanması mümkündür. Uluslararası mevzuatta da bu yorumlamaların dayanağını oluşturan görüş ve korumalar mevcuttur. Bu nedenle de NFT'ler üzerindeki telif hakkı da korunabilmektedir.

FSEK'in 52. maddesine göre, eser sahibinin sahip olduğu mali haklara dair sözleşme ve tasarruf yapması durumunda bunların yazılı olması ve konuları olan hakların ayrı ayrı gösterilmesi

¹ <https://www.telifhaklari.gov.tr/Telif-Hakki-Nedir> , Telif Hakları Genel Müdürlüğü

zorunludur. NFT’lerde devirler akıllı sözleşmeler ile gerçekleşmektedir ve bu akıllı sözleşmeler ile eser sahibinin mali hakları otomatik olarak bir e-cüzdandan diğer bir e-cüzdana kripto para şeklinde transferiyle gerçekleştirilir. Akıllı sözleşmeler sabit olsa da içerik olarak değiştirilebilmeleri mümkün olup bu haklar ayrı ayrı belirtilebilir. Ancak bu aşamada problem “hak devri” açısından yaşanmaktadır. Söz konusu akıllı sözleşmeler dijital kabul ve öneri esasına dayandığından, hak devrinin “yazılı” olması şartını tam anlamıyla karşılayıp karşılamadığı konusunda tartışmalar mevcuttur. Ancak şu an işleyen sistemde eser sahibi sabit kalsa da eser el değiştirebildiği için belirli bir hak devri olduğu kabul edilebilir. Zira eser her el değiştirdiğinde eser sahibine belirli bir kripto para ödemesi de yapılmaktadır. Dijital bir şekilde alım-satım yapılan bir sistem için hak devrindeki yazılılık şartının “satım onayı” ile sağlandığı kabul edebilir.

Eser sahibinin maddi ve manevi hakları da hem cezai hem de hukuki bağlamda koruma altına alınmalıdır. FSEK’in 71. ve 72. maddesi uyarınca cezai anlamda; 70. maddesi ile hukuki anlamda eser sahibinin eseri üzerindeki maddi ve manevi hakları koruma altına alınmıştır. NFT yolu ile eser sahipliği edinenlerin de -NFT’lerin FSEK 1/B maddesi kapsamında eser sayılmalarından dolayı- bu haklardan faydalanabilecekleri ve gerçekleşen ve/veya gerçekleşmesi muhtemel saldırılara karşı koruma altına alındıkları söylenebilir.

2. 6698 Sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu (KVKK) Açısından

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun m 28/1(c) kapsamında tutulduğu belirtilse de NFT’lerin bu kapsamda değerlendirilip değerlendirilemeyeceği konusu tartışmalıdır. Çünkü NFT’lerin “sanat eseri” sıfatlarını ancak yorumlama yolu ile elde ettiğimiz ve bu konuda direkt bir ibare bulunmadığı için 6698 sayılı Kanundaki ibareden de yorum yolu ile çıkarım yapabilmekteyiz. Eğer NFT’leri bir istisna olarak kabul edersek, blok zincir tabanlı olmalarından kaynaklı olarak kişisel verilerin korunması bağlamında belirli sorunlar ortaya çıkabileceğini söyleyebiliriz. NFT’lerin “değiştirilemez” yapısından dolayı blok zinciri altyapısında kalıcı ve silinemez konumda buldukları için herhangi bir kişisel veri ihlali durumunda bu kişisel verinin değiştirilmesi veyahut silinebilmesi mümkün olmayacaktır. 6698 sayılı Kanun’a uygun bir şekilde aydınlatılmamış ve gerekmesine karşın açık rızaları alınmamış ilgili kişilerin kişisel verilerini barındıran veya saklama süreleri sona eren kişisel verileri imha edemeyecek olan NFT’ler silinmediğinde, Kişisel Verileri Koruma Kurumu’nun ne gibi bir tavır alacağı da bilinmemektedir. Ayrıca, blok zincirin merkeziyetiz yapısı –sorumlu tutulabilecek bir müdür vb. olmadığı ve şirket merkezi belirsiz olduğu için- itibariyle veri sorumlusunun kim olacağı yine tartışmalı olacaktır.

3. Medeni Usul Hukuku’na İlişkin Yetki Sorunu

NFT’lerin dijital ortamda işletilmelerinden dolayı, onlara ilişkin bir hak ihlali durumunda bir yönetim veya işyeri merkezi-şubesi bulunmadığından dolayı davaların yetki yönünden hangi mahkemede açılacağı tartışmalıdır. Her ilgili ihlal açısından ayrı ayrı değerlendirme yapıp yetki sorununun olay bazında çözümlenmesi gerekecektir ve hatta bazı durumlarda yargı yetkileri birden fazla noktadan kesişebileceği için tam yetkili merciiyi belirlemek pek mümkün olmayacaktır. Bu sorunun çözümü için de yine NFT’lerin kanun veya diğer düzenlemeler aracılığıyla tam tanımlanmasının ve hukuk dallarındaki yerinin belirlenmesi gerekmektedir.

4. Vergilendirmeye İlişkin Değerlendirme

Ticari faaliyet yapan her vatandaş alanı fark etmeksizin eğer o işten gelir elde ediyor ise vergisini ödemekle mükelleftir. Kripto para ve kripto sanat eserlerinde diğer hukuk dallarında olduğu gibi Vergi Hukuku açısından da net bir düzenleme yoktur. Her ikisinin de uluslararası işletilmesinden dolayı yorumlama yolu ile vergilendirme de pek mümkün değildir. ABD yıllardır kripto parayı bir ödeme yöntemi olarak kullandığı için kripto para ile alınan NFT'lerin vergilendirmeye tabii olacağını beyan etmiş ve uygulamaya geçirmiştir. Ancak bu düzenleme yalnızca ABD sınırları için uygulanabilir olduğundan, NFT'ler konusunda vergilendirme düzenlemesi yapmayan birçok ülke çok yüksek meblağalar ile yapılan satışlardan vergi elde edememiştir.

5. Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri

FSEK kapsamında eser sahibinin hakları detaylı olarak düzenlenmiştir. Buna göre eser sahibi manevi hakları ve maddi hakları mevcuttur. NFT'lerin FSEK kapsamında sanat eseri niteliğinde kabul edildiğini açıkça söyleyebiliriz. Bundan dolayı eser sahibi FSEK kapsamındaki haklardan faydalanabilecektir.

Bir uyuşmazlık oluştuğunda ise yine FSEK kapsamında uyuşmazlık çözüm yollarına başvurabilecektir. FSEK'e göre eser sahibi şu davaları açabilir; söz konusu ihlalin veya hak sahipliğinin tespiti için tespit davası veya kazancın iadesi davası , henüz gerçekleşmemiş ancak gerçekleşmesi kuvvetle muhtemel olan ihlalin önlenmesi için tecavüzün men'i davası, gerçekleşmiş veyahut gerçekleşmeye devam eden ihlaller için tecavüzün ref'i davası açabileceği gibi, herhangi bir zarar meydana gelmiş ise maddi ve manevi tazminat davası açabilir. NFT'lerin eser niteliğinden doğan bu dava hakları kullanılabilse de kararın icrası neticesinde problemler doğabilir. Çünkü blok zinciri sistemi merkeziyetsiz bir sistem olmasından mütevellit herhangi bir devlet veya kişi denetiminde değildir. Bu durum da cebri icranın hangi hukuk düzeni ve kime karşı işletilebileceği problemini oluşturmaktadır. Bu durum ancak uygun düzenlemelerin hukuk sistemlerinde yerini alması ile çözülebilecektir.

C)SONUÇ

Tüm bu bilgiler ışığında, kripto sanatın popüleritesi ve gelişen yapısı sebebiyle hem Türk Hukuku hem de Uluslararası Hukuklarda kalıcı düzenlemeler oluşturulması gerekliliğini doğurmaktadır. Zira bu hukuk boşluğu yorumlamalar ile doldurulacağından mütevellit hak kayıpları olabilmemesi kaçınılmazdır.

Av.Buse Naz KOCAKAPLAN

D)KAYNAKÇA

<https://www.sanathukukuenstitusu.com/post/non-fungible-token-nft-ve-teli-f-hakki>

<https://www.kocaersoz.com/kripto-sanat-ve-telif-hukukuna-etkisi>

<https://www.gsg hukuk.com/tr/bultenler-yayinlar/makale-yazilar/nft-ve-turk-hukuku-ercevesinde-degerlendirilmesi.html>

<https://moral.av.tr/tr/makaleler/sanat-eserlerinde-nft-uygulamalari-603>

<https://fikrimulkiyet.com/nft-sanat-eserleri-ve-telif-hukuku/>

<https://www.solmazlaw.com/kripto-paralar-blockchain-teknolojisi-ve-turk-hukuku/>

<https://artdogistanbul.com/nft-ozel-dosya-nft-guzel-hos-da-peki-ya-hukuki-haklarimiz/>

<https://www.dunya.com/finans/kripto-para/sanat-dunyasi-nftlerle-yeniden-sekilleniyor-haberi-633420>

<https://www.mgc.com.tr/non-fungible-token-nft-ve-telif-hakki/>

<https://mihci.av.tr/nft-fikri-mulkiyet-hukuku/>

<https://www.mondaq.com/turkey/fin-tech/1136574/non-fungible-token-nft-ve-telif-hakk305>

https://www.mgc.com.tr/non-fungible-token-nft-ve-telif-hakki/?utm_source=Mondaq&utm_medium=syndication&utm_campaign=LinkedIn-integration

<https://iprgezgini.org/2021/11/24/nft-ve-sanal-mulkiyet/>

<https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/kripto-sanat-nedir>

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6698&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.5846.pdf>